

І.В.Бутирська, к.екон. н., доц. кафедри менеджменту і туризму Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (Україна, м. Чернівці)

Форми діяльності соціально відповідального бізнесу у транскордонному співробітництві країн V-VI розширення ЄС та України

Робота виконана на кафедрі менеджменту і туризму Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Butyrskaya I.V. Forms OF Socially Responsible Business in Cross-border Cooperation of V-VI EU Enlargement and the Ukraine. The author argues that the CBC member of the fifth and sixth EU enlargement, new forms of activity. Their specificity of action is to enhance socially responsible business. To enter Ukraine into European structures and fruitful collaboration with European partners, it is necessary to take into account the experience of active associations CBC. It is also important to be among the priorities of cooperation between Ukraine and the EU took place some gradual approximation of Ukrainian legislation, norms and standards to European ones.

Keywords: Cross-border cooperation, Ukraine, the European Union, Socially Responsible Business.

Досліджуючи форми діяльності соціально відповідального бізнесу (СВБ – внесок добровільний компаній у розвиток соціальної, економічної й екологічної сфери, прямо пов'язаний з їх основною діяльністю, що виходить за межі визначеного законом мінімуму) у транскордонному співробітництві (ТКС) країн V-VI розширення ЄС та України, звернемося найперше до розвитку її відносин у цій царині з безпосередніми сусідами – Польщею, Угорщиною, Словаччиною та Румунією. Відомо, що після V, найбільшого

за кількістю нових членів розширення ЄС у травні 2004 р., Україна отримала спільний кордон з Європейським Союзом, загальна протяжність якого склала майже 776 км, чи близько 13 % загальної довжини українських кордонів. У VI розширенні ЄС, за яким до цієї організації у 2007 р. ввійшли Болгарія та Румунія, державний кордон України з кордоном ЄС розширився вже до 24 %. ЄС зацікавлений у створенні по всьому периметру своїх кордонів смуги політичної і соціальної стабільності та добросусідства, сталого економічного розвитку. В країнах ЄС інститути влади при підтримці громадянського суспільства активно запроваджують цілий комплекс заходів для формування соціальної відповідальності бізнесу, що веде до активізації його участі у вирішенні значної кількості проблем на місцевому й державному рівнях, забезпечує суттєвий внесок бізнесу в стійкий розвиток суспільства.

Першою поширеною формою ТКС в Європі стали єврорегіони. У сучасній Західній Європі, ЦСЄ та ПСЄ їх створено майже дві сотні. Україна теж має певний досвід розвитку ТКС у формі єврорегіонів, що підтверджено чинним законодавством. Так, ст. 1 Закону «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 р. № 1861-IV наголошує, що єврорегіон – «організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до двох- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво» [2, с. 7]. Єврорегіони сприяють поглибленню, посиленню добросусідських взаємин між державами і стали своєрідним інструментом для інтеграції України в структури ЄС. Слід погодитись з думкою інших дослідників участі прикордонних регіонів України у ТКС [1, с. 101] про те, що на сучасному кордоні з ЄС воно відрізняється високим рівнем інституціалізації, оскільки ТКС між прикордонними регіонами і територіями України, Польщі, Угорщини Словаччини і Румунії діє в межах єврорегіонів – Карпатського, «Буг»,

«Нижній Дунай» та «Верхній Прут». І. Студенніков розглядає єврорегіони як форму ТКС між територіальними громадами, місцевими органами влади прикордонних регіонів двох чи більше держав, що мають спільний кордон, спрямованого на координацію взаємних зусиль і узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності відповідно до національних законодавств і норм міжнародного права для вирішення спільних проблем і в інтересах людей, що населяють його територію по різні сторони державного кордону [3, с. 190].

Єврорегіони вже мають в Європі досвід розвитку, але в країнах останніх розширень ЄС їх вважають новими формами ТКС. Нормативно-правова база їх розвитку це: Європейська рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами чи властями (Мадрид, травень 1980); Додатковий протокол до Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами чи властями (Страсбург, листопад 1995); Протокол № 2 до Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами чи властями щодо міжтериторіального співробітництва (Страсбург, травень 1998); Європейська хартія прикордонних і транскордонних регіонів; Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами чи властями (Гронау, 1981, 1995 рр.).

Конвенція 1980 р. наголошує, що суб'єкти ТКС мають право визначати контекст, форми і межі для здійснення своєї діяльності; не забороняє договірним сторонам залучати за спільною згодою крім співпраці на договірній основі (типові, рамкові угоди, статuti, договори) й інші форми ТКС [4, с. 3]. В єврорегіонах запроваджено ряд потужних проектів і програм, що розширюють промислову кооперацію та прикордонну інфраструктуру, розвиток місцевого самоврядування. В єврорегіонах з участю України теж створені і діють програми ТКС. Втім, фахівці вказують, що

значна частина підписаних на регіональному рівні угод і меморандумів – це швидше протоколи про наміри, констатація взаємного прагнення сторін до налагодження ефективного співробітництва, ніж розробка конкретних планів, програм заходів і механізмів їх реалізації [5]. Основною причиною низької реалізації запланованих проектів зазвичай є відсутність необхідного фінансування з боку держави, а також власних коштів та владних повноважень місцевих органів влади.

Новою формою співробітництва є й транскордонні кластери – географічно близькі групи взаємозв'язаних компаній та асоційованих установ в окремій сфері, з спільними технологіями та навиками [6, с. 258]. Кластерна модель ведення господарства досить поширена в країнах ЄС, поєднує регіональні фактори та сприяє розвитку взаємин між підприємствами в кластері. Кластери у ТКС можуть забезпечити певний рівень виробництва, залучити інвестиції, підвищити ефективність розвитку регіону. Саме при цій формі ТКС найактивніше проявляється діяльність соціально відповідального бізнесу. Втім, в Україні, на відміну від ТКС Польщі, Угорщини, Словаччини та Румунії, кластерна модель ще лишень зароджується, а тому мало розвинена.

Ще одна нова форма розвитку ТКС, в якій активно діє СВБ – Європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС). Їх створюють для полегшення та сприяння транскордонному, транснаціональному і міжрегіональному співробітництву між членами ЄС з метою зміцнення економічної та соціальної співпраці [7, с. 5]. Функціонування ЄУТС відрізняється від інших форм ТКС рядом особливостей, зокрема: ЄУТС – юридична особа; її учасниками виступають не лише держава, органи регіональної чи місцевої влади, а й громадські організації, інші юридичні особи, що реалізують співробітництво на всіх рівнях регіональної політики ЄС. Попри це, в діяльності ЄУТР, як і інших суб'єктів ТКС, є важливі проблеми правового (тривалий

період адаптації нових норм до національного законодавства) й економічного (проблеми фінансування та контролю за наданими коштами) плану.

Наступна нова форма ТКС – Об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЕС) – органи транскордонного чи міжтериторіального співробітництва територіальних громад чи влад двох або більше країн, державних чи приватних юридичних осіб, прибуткових суб'єктів, утворених у країнах-членах, що діють у спільних соціально-політичних інтересах, та асоціацій органів влади. Специфіка ОЕС в тому, що учасниками угруповання можуть бути не лише члени ЄС, а й країни-члени Ради Європи, які не є членами ЄС.

Можна продовжити перелік нових форм ТКС («працюючі співтовариства», «великі регіони», «трикутники росту», «транскордонні промислові зони», «транскордонні інноваційні проекти» тощо) [7, с. 4] і досвід яких, наприклад, накопичено при виконанні Програми «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна. 2007-2013 рр.», що безперечно може бути корисним для України, втім, незалежно від форми – суть СВБ тут у наступному: сприяти ТКС, трансформації прикордонних периферійних регіонів в інтегровані, інвестиційно привабливі території, що може дати ефект у вигляді конкурентоспроможного регіону.

У 1998-2004 рр. у чотирьох (Волинська, Львівська, Закарпатська та Одеська) з шести прикордонних з ЄС регіонах України діяли 10 (із 101 в 15 регіонах України) спеціальних правових режимів економічної діяльності заохочувального характеру (СПРЕД): спеціальні економічні зони («Інтерпорт Ковель», «Яворів», «Курортіполіс Трускавець», «Закарпаття», «Рені» і «Порто-франко»), технологічні парки («Яворів» і «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій») та спеціальні режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку у Волинській (м. Нововолинськ і с. Жовтневе) та Закарпатській областях. Цим

СПРЕД була відведена важлива роль у розвитку співпраці з ЄС, адже об'єктивно вони привабливіші для бізнесу суміжних з Україною країн, через територіальну близькість, багату сировинну і ресурсну базу, відносно дешеву кваліфіковану робочу силу, вигідніші умови економічної діяльності порівняно з загальнодержавним режимом тощо. Діяльність бізнесу в СПРЕД відповідала меті створення, сприяла залученню інвестицій, позитивно впливала на економічні показники регіонів їх розташування. Втім, їх потенціал сповна не розкрили і не використали через ряд суб'єктивних і об'єктивних причин.

Таким чином, у транскордонному співробітництві країн-членів п'ятого і шостого розширення ЄС з'явилися нові форми діяльності, їх специфіка полягає в активізації дій соціально відповідального бізнесу. Для вступу України у європейські структури та плідної співпраці з європейськими партнерами, їй необхідно врахувати досвід чинних об'єднань ТКС. Також важливо, щоб серед пріоритетів співпраці України й ЄС певне місце зайняло поступове наближення українського законодавства, норм та стандартів до європейських.

Джерела:

1. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами / Інститут регіональних та євро інтеграційних досліджень «ЄвроРегіо Україна». – К.: «К.І.С.», 2004. – 360 с.

2. Закон України «Про транскордонне співробітництво» // Голос України. – 2004. – 22 липня.

3. Студенніков І. Феномен євро регіонів в контексті методології історико-регіональних досліджень / І. Студенніков // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип. 22-23. – К., 2003. – С. 187-201.

4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 21.05.1980 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_106

5. Школа І., Бабінська О. Єврорегіон як модель прискореного розвитку прикордонної території в рамках транскордонного співробітництва: досвід Росії / І. Школа, О. Бабінська // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 167–179.

6. Портер М.Е. Конкуренція / М.Е. Портер. – М.: «Вільямс», 2005. – 608 с.

7. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва. Матеріали круглого столу. 28 квітня 2009 р. / Відп. ред. Мікула Н.А. – Львів, ІРД НАН України, 2009. – 109с.

8. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво / Н.А. Мікула, В.В. Толкованов. – К. : «Крамар», 2011. – 259 с.